

Katsaus

numero 1 1959

Kari Rydman:
Reijo Wilenius:

V. O. Veilahti:
Aarno Tertti:
Pekka Lounela:
Katsauksia
neljännesvuoteen

Silmäyksiä:

Puheista kulttuuriin
Presidentti Kekkosen poliittisesta
ajattelusta
Suomen ihme
Poliittisen konservatismiin aineksista
Mies
'Tarkkailija' ja A-V. Perheentupa:
Suomalaista politiikkaa
Reijo Wilenius: Maailmanpolitiikkaa
'Niilo Neula' ja Pentti Karhunmaa:
Kulttuuritapahtumat
Sensuuri, Suomi ja Neuvostoliitto

KULTTUURI - POLITIIKKA - TALOUS

Katsaus

Toimittajat: Reijo Wilenius (päätoimittaja), Raimo Antikainen

Toimitus ja tilaukset: Helsinki, Fredrikinkatu 36 B 36, puhelin 62 49 78

Vuositilaus 350 mk. Irtonumero 90 mk.

Katsaus voidaan tilata käyttämällä lehden postisiirtotiliä 94711 tai postista, kirjakaupoista ja asiamiehiltä.

Ilmestyy neljästi vuodessa

Kolmas vuosikerta

K U L T T U U R I P O L I T I I K K A T A L O U S

PUHEISTA KULTTUURIIN

Kari Rydman

Puhuttaessa kulttuurista on viisainta määritellä se, mistä puhutaan. Tässä kirjoituksessa tarkoitetaan kulttuurilla «hengenelämää», johon kuuluvat taide ja tiede sekä opetustoiminta.

Heti aluksi on myös todettava, ettei kulttuurista puhuminen ole itse kulttuuria, ja ettei siitä puhuminen yleensä vaikuta mitään kulttuuriin.

* * *

Monissa piireissä on viime aikoina esitetty varsin huolestuneita mielipiteitä kulttuurimme nykyisestä tilasta. Tämä keskustelu on esiintynyt monella suunnalla. Yleisimmällä tasolla se ilmeni Suomen Kulttuurirahaston äskettäin järjestämällä keskustelupäivillä. Tämän lisäksi käydään hyvin monilla aloilla väittelyä erikoisalojen kysymyksistä ja opetusuudistuksista.

Kaikki keskustelut lähtevät siitä perusnäkökohdasta, että kulttuurimme ei ole seurannut aikaansa, että siinä on perustavaa laatua olevia

epäkohtia, että sen taso on laskenut, että se on vierasta suurimmalle osalle kansaamme, että julkinen elämämme rahavaroineen suhtautuu penseästi kulttuuriin.

Tosiasiata on, että kulttuurissa tapahtuu kehitystä. Aikakausten vaihtuessa tulee yhä uudelleen kysymys siitä, miten muuttuneissa olosuhteissa voidaan jatkaa edellisten sukupolvien työtä, ja miten uusiin ilmiöihin on suhtauduttava. Yleisesti ottaen suuren kokonaisuuden, kuten «länsimaiden», kulttuurikehitys on likipitään samanlaista sen jokaisessa osassa. Kansalliset tekijät saattavat värittää sitä, mutta ne eivät milloinkaan muodosta kulttuurin varsinaista pohjaa.

Tällä vuosisadalla tapahtunut kehitys on ollut — siltä tuntuu — suurempaa ja syvemmälle perusteisiin vaikuttavaa, kuin satoihin vuosiin aikaisemmin. Kehityksen nykyisen tilanteen kokonainen tajuaminen ja olosuhteitten, kysymyksenasetteluitten ja tavoitteitten selvä näkeminen ja ymmärtäminen vaatii oleellisesti enemmän kuin aikaisemmin. Sen vuoksi uuden «hengen» tunkeutuminen periferisiin maihin tapahtuu suhteellisesti hitaammin kuin voisi olettaa. Tämän huomaa erityisen selvästi esimerkiksi maamme taiteitten kehityksestä.

Suomen kulttuurielämää on osittain vielä sodan jälkeenkin perustavimmin ruokkinut viime vuosisadalta peräisin oleva kansallisromanttinen traditio. Tämä traditio on nykyeurooppalaisen kulttuurinäkemysten rinnalle asetettuna aikaansaanut erittäin jyrkkiä vastakohtaisuuksia, jotka vieläkin vaikuttavat uuden näkemysten muodostumiseen.

Olemme tulleet siihen tilanteeseen, jossa on tehtävä perusteellinen tilanteen tarkastelu ja kysymysten tarkistaminen. Tämä on huomattu hyvin laajoissa piireissä — mistä on osoituksena Kulttuurirahaston aloite — mutta missä määrin uusi tilanne kaikkineen on valjennut eri henkilöille, siitä lienee vaikea mitään varmaa sanoa.

Kulttuurirahaston keskustelu paljasti kuitenkin sangen syvälle juurtuneita ennako- ja harhaluuloja kulttuurista ja sen olemuksesta. Eräissä suhteissa rahaston hyvä tarkoitus valui miltei hiekkaan — ainakaan en voi uskoa, että siitä olisi seurauksena mitään tärkeämpiä tai oleellisempia uudistuksia.

Puheet ja määrärahat

Mm. Kulttuurirahaston taidekeskusteluun osallistujat antoivat kuulijoiden ymmärtää, että pääsyy korjattavan tilanteen syntymiselle on ollut ja jatkuvasti on rahan puute. On myönnettävä, että eräät epäedulliset ilmiöt ovat korjattavissa rahalla. Mutta nämä ilmiöt ovat taiteen alalla lähinnä kysymyksiä, jotka liittyvät «Suomen maineen lisäämiseen ulkomailla» ja ns. «taidevalistuksen» alueelle. Nämä seikat ovat epäilemättä tärkeitä. Mutta itse asian — kulttuurimme tason nostaminen — ytimeen nämä eivät vaikuta lainkaan.

Kulttuuri ei nimittäin ole mikään hyödyke, jota voitaisiin saada aina enemmän ja parempaa, mitä suurempia rahasummia asiaan sijoitetaan. Itse asiassa on aina kysymys henkilöistä, jotka ovat asettaneet kysymyksensä oikein, joilla on selvä taju tavoitteista ja keinoista ja joilla on tarpeellinen määrä neroutta aikomustensa toteuttamiseen.

Tällaisten henkilöitten kehittäminen ja sellaisten ihmisten kasvattaminen, jotka saattavat ymmärtää luovien henkilöitten päämääriä, on asia, joka ei tule mahdolliseksi puhumalla eikä stipendejä jakelemalla. Tästä syystä voi sanoa, että kysymys kulttuuritason kohentamisesta ensisijassa on kysymys pedagogiasta.

Opetuksen tason kohentamisesta käydään tuon tuostakin keskusteluja. Paras, mitä näissä voidaan tarjota, on propagandaa uusista ope-

tusvälineistä ja uusista ideoista. Opetuksen uudistaminen on kuitenkin tehtävä koulussa, ja vieläpä jokaisessa koulussa erikseen. Helppoa on puhua ja vaatia uudistuksia. Mutta uudistuksien suorittaminen itse kentällä on jotain aivan toista. Se vaatii todella perusteellisen päämäärien ja menetelmien tarkastelun onnistuakseen, ja edellyttää selvää ajattelua.

Selvää ajattelua ei kuitenkaan aina löydä esimerkiksi sellaisista puheenvuoroista, joissa aivan ilmeisesti sekoitetaan toisiinsa sanat taidevalistus ja taidekasvatus. Valistus tarkoittaa yleensä määrätynlaista propagandaa, asiain esittelyä, eräässä mielessä pintapuoliseksi jäävää toimintaa, josta saattaa peräti olla seurauksena kvaliteetin uhraaminen kvantiteetin alttarille. Kasvatus taas on jotain itse kasvatettavan olemukseen vaikuttavaa, joka pyrkii nimenomaan kvaliteetin säilyttämiseen. Kärjistetysti voisi sanoa, että on parempi, jos joku säveltää todella hyvän sinfonian, kuin että satatuhatta sitä kuuntelee. Todellinen tehtävänsä oikein käsittänyt kasvatus pyrkii luomaan edellytyksiä kvaliteetin tajuamiselle ja ennen kaikkea sen luomiselle.

Kaikki nämä ovat asioita, jotka eivät parane puhumalla ja joita rahamäärät eivät ratkaise.

Opetus kulttuuriin

Kuten sanottu: kysymys kulttuuritason kohentamisesta on ensisijaisesti kysymys kasvattamisesta. Ainoastaan alakoulusta saakka lähtenyt kasvatus voi täysin tehot ja kestää. Yhä on meidän siis ajettava kouluuudistusta.

Ne vaatimukset, joita pedagogille on asetettava, ovat hirvittävät. Siitä johtuen ennenkaikkea kansakoulunopettajilla on luokkaopettajajärjestelmän johdosta tuskin mahdollisuuksia tarpeeksi syvällisesti perehtyä edes yhden opetettavan aineen olemukseen. Ja kuitenkin syvälinen perehtyneisyys oppiaineeseen vaikuttaa oleellisesti kaikkeen opetustoimintaan jo alimmilla asteilla.

Tieto on oleellinen osa opettajan ammattipätevyydessä. En tarkoita tietoa yksinomaan valistuksenaikaisessa naiivihkossa mielessä. Tietoon on nykyään laskettava myös näkemys ihmisestä, hänen asemastaan elinympäristössään ja hänen kulttuuristaan, samoin tieto tiedosta itsestään. Tämänlainen tieto on luonteeltaan syvästi filosofista, ja päättyy eettisyyteen.

Eetillisuus, filosofinen maailmankatsomus ja tieto ovat opetuksen perustava henkinen pohja, ja myös sen päämäärä. Kaikista uudistuspyrkimyksistä huolimatta voi m.m. kansakoululaitoksemme vanhemmissa osissa vielä havaita jonkinlaista rudimentääristä jäännöstä sen vanhasta kristillis-siveellisestä pohjasta. Tämä on nykyisissä oloissa ja nykyisessä kehitysvaiheessa ilmeisen riittämätön perusta, ja johtaa helposti ahdasmielisyyteen ja asenteellisuuteen, josta opetuksen ehdottomasti olisi päästävä.

Lasten kasvattaminen perustuu oikeastaan kaikkein korkeimman tason ajatteluun; korkeatasoinen maailmankatsomus vaikuttaa sekä opettajan omaan persoonallisuuteen että hänen kauttaan myös oppilaaseen. Vaatimukset opettajille ovat siis oikeastaan mielettömän suuret. Mutta se ei tietenkään merkitse, ettei niitä tulisi ja kannattaisi pyrkiä täyttämään.

Koulun tehtävän voisi kiteyttää näinkin: sen on toisaalta annettava lapsille tietoa — mahdollisimman puhtaassa muodossa — sekä toisaalta opetettavia lapsia arvostamaan määrättyjä asioita. Oikeastaan juuri ar-

vostaminen on eräs tärkeimmistä kulttuuria luovista ja säilyttävistä teke-
jöistä, ja sen tuloksena on usein myös pyrkimys yhä syvempään tietoon.

Erityisesti on huomattava, että myös kuri on arvostuksen ja tiedon
tulos. Kun puhutaan koulu-uudistuksesta, on tehtävä tarkka ero todel-
lisen uudistumisen ja eräitten muotivirtausten kesken. Amerikasta tänne
tuotettu «lapsikeskeinen» kasvatustapa on näyttänyt saavan aikaan
myös arveluttavaa kurin höltymistä, kuten m.m. Ruotsin viimeaikaiset
tapaukset ovat osoittaneet. Tuskin minkään muun «suunnan» yhtey-
dessä käytetään niin paljon iskulauseita, joiden sisällöstä ja käytännöl-
lisestä merkityksestä niin vähän tiedetään.

Kurin ensimmäinen muoto on se määrättyjen käyttäytymissääntöjen
joukko, jonka ihmisen yhteiskunta ja sen rakenne aiheuttavat. Kurin
korkein aste on määrätty näkemys siitä, mikä vahingoittaa kulttuuria,
ja tämän vaikutuksen estäminen. Korkeanasteista kurittomuutta on esi-
merkiksi sellaisten julkaisujen ja julkisten esitysten salliminen, joiden
negatiivinen vaikutus on ilmeinen.

Monissa yhteyksissä on vaadittu pikaisia toimenpiteitä kulttuurita-
somme kohentamiseksi. Sellaisia ei valitettavasti ole olemassa, eikä
jatkuvista puheista ja kirjoituksista itse asiassa ole paljonkaan hyötyä.
Toisaalta saattaa se seikka, että meillä kyllästymiseen saakka puhutaan
kulttuurista, olla todistus siitä, että sangen monet tajuavat sen valtavan
ja tuiki tarpeellisen työmäärän, joka sangen nuoren hengenelämämme
perustusten lujittamiseksi ja tason nostamiseksi on tehtävä. Ja tässä
toiminnassa on opetuslaitos ehdottomasti avainasemassa.

Tästä syystä olisi ehdottomasti estettävä opetuslaitoksemme ja sen
lainsäädännön politisoituminen, josta jo on eräitä merkkejä näkyvissä.
Olisi vain pystyttävä näkemään asian ydin, ja toimittava tämän näke-
myksen mukaan tarpeeksi tarmokkaasti.

Reijo Wilenius

II. ULKOPOLITIIKAN TIE JA HARHATEITÄ

En tunne tarvetta puolustaa edellistä kirjoitelmaani niitä konservatiiveja vastaan, jotka selittävät, että se loukkaa 'hyviä tapoja'. Kantani on ja pysyy, että presidentti Kekkonen poliittinen ajattelu ansaitsee ja vaatii avoimen, toden- ja oikeudenmukaisen käsittelyn tässä mustaamisen, vihaamisen, sala-ampumisen — ja 'hyvien tapojen' yhteiskunnassa.

Tulemme nyt *siihen* lohkoon presidentti Kekkonen poliittista ajattelua, joka kiistämättä on vaikuttanut hedelmällisesti poliittiseen ilma-piiriin maassamme.

Tuskin kukaan enää kieltää, että ennen toista maailmansotaa ja sen aikana Suomessa vaikutti kelpo annos ulkopoliittista idealismia. Tällä idealismilla näyttää olleen kaksi pääasiallista lähdettä, joista se ammensi elinvoimaa aina synkkään syksyyn 1944 saakka: (1) Kansainliiton wilsonilainen ideologia, ennen muuta idea kaikkien kansojen 'absoluuttisesta' itsemääräämisoikeudesta, ja (2) suursuomalaisiin tavoitteisiin taipuva nationalismi, joka tuskin kaipaa tarkempaa esittelyä. En usko, että yksikään suomalainen poliitikko oli täysin vapaa tämän kaksihaaraisen idealismin tartunnasta — ehkä jotakin Paasikiveä lukuun ottamatta.

Voidaan perustellusti väittää, että Suomi selvisi talvisodan halki ainoastaan tämän ihanteellisuuden turvin, että se siinä vaiheessa osoitautui hyödylliseksi ja käyttökelpoiseksi. Mutta voidaan *myös* kysyä, olisimmeko lainkaan joutuneet sotaan ilman tämän idealismin painolastia, joka ajoi — kansan yleisenä mielialana — määräävät politiikkomme jyrkkään asenteeseen Neuvostoliiton strategisten vaatimusten suhteen. Se seikka, että kyseinen idealismi jatkosodassa 1941—44 osoitautui meille itsellemme tuhoisaksi painolastiksi, että se selvästi osoitautui *idealismiksi*, on sensijaan kiistämätöntä.

Syksyllä 1944 tuli tehtäväksi selvä tilinteko menneisyyden kanssa. Se tuli siinä tilanteessa tehtäväksi samassa mielessä kuin maan aseellinen puolustaminen jossakin toisessa tilanteessa on kansallinen tehtävä. Antaa huonon todistuksen arvostelukyvystämme, että henkilö, joka erikoisen selvin sanoin tämän tilinteon suoritti, leimattiin yleisesti 'kelkankääntäjäksi' ja kansallisesti epäluotettavaksi. Sanomatta on selvää, kenestä 'kelkankääntäjästä' on kysymys.

Kyseisen henkilön kelkka oli tosiasiaassa kääntynyt jo aikaisemmin, ja, niinkuin minusta näyttää, johdonmukaisen sisäisen kehityksen tuloksena. Voidaan sanoa, että Urho Kekkonen ajattelulla on jo 30-luvulla vahva realistinen pohjavire, lähinnä sisäpoliittisissa kannanotoissa. Siitä kertoo mm. seuraava lausuma v:lta 1938 (kysymys on vasemmiston hyväksymisestä hallitusvastuuseen): «Me asetamme kansan eheyttämisen jotakin paperiperiaatetta vastaan... Tällä pohjalla me uskallamme jättää toimintamme ja saavutuksemme kansan arvosteltavaksi, kansan, joka omassa elämässään seisoo tcsiasicittien pohjalla ja varmaankin tahoo samantapaisen pohjan säilyttää valtiollisessa elämässämmekin.» (MP, s. 46.) Samanaikaisesta ulkopoliittisesta idealismista kertoo ehkä paraiten se tunnettu seikka, että hän vastusti välirauhan solmimista maaliskuussa 1940 — kansallinen kunnia yli kaiken!

Jatkosodan todellisuus ja yli koko maailman riehuva väkivalta politiikka näyttää takoneen realismin esille hänen ulkopoliittisessa asen-

teessaan. Samaan aikaan kun monet muut elättivät vielä toiveita Saksan 'lopullisesta' voitosta Urho Kekkoselle alkoivat hämmöttää todellisuuden karkeat piirteet ja ne johtopäätökset, jotka Suomen pitäisi tästä todellisuudesta tehdä. On vaikea täsmällisesti sanoa, milloin tuo murros tapahtui. Se tuli esiin jo vuonna 1943 tunnetuissa Pekka Peitsipakinoissa, jotka asiallisessa kaukonäköisyydessään ovat vielä tänä päivänä esikuvallista ulkopoliittista analyysyä. Muistiossaan presidentti Risto Rytille Urho Kekkonen totesi syyskuussa 1943 (selvemmin kuin julkisessa sanassa silloin oli mahdollista):

«Talven 1942—43 piti objektiiviselle tarkastelijalle jo kyetä osoittamaan, että Neuvostoliiton sotilaallinen murskaaminen ei ole lännestä ja etelästä käsin ahdistetuksi joutuneen Saksan voimavaroilla suoritettavissa. Kesän 1943 tapahtumat itärintamalla ovat tehneet tämän seikan vastaansanomattoman selväksi. Ministeri Tannerin kannanotto (puheessa 24. 9. 43), että voimakas Neuvostoliitto tulee sodan päätyttyä olemaan naapurimme, perustuu väistämättömiin tosiasioihin.» (MP, s. 79.) — Merkkillistä muuten on, että juuri Väinö Tanner on myöhemmin leimattu ulkopoliittisen idealismin ruumiillistumaksi! Tanner tosin teki realistisesta tilannearviostaan sen epärealistisen johtopäätöksen, että Neuvostoliiton asiana oli etsiä yhteyttä meihin, jos se halusi rauhaa. Tässä hänen idealistinen kauneusvirheensä.

Urho Kekkosen kirjallinen tilinteko menneisyyden kanssa tapahtui Tammen 1944 julkaisemassa «Tässä sitä ollaan». Kirjasessa on arvojen uudelleen arvioimisen karvasta iloa. Se tuo runsaasti uutta terveellistä tuulta ulkopoliittiseen keskusteluamme. Samalla se merkitsee — mitä yleensä ei ole huomioitu — paluuta menneisyyteen: Snellmanin ja eräiden hänen oppilaitten ajatusten suuntaan. Tarkoitin heidän selvää tajuuaan valtopoliittikan määrävästä asemasta kansainvälisessä elämässä ja erityisesti Suomen asemasta Venäjän kyljessä, mitä asemaa ei hiukkaakaan paranneta kansallisella pöyhkeilyllä. Silkkää mielettömyyttä olisi varmaan Snellmanin silmissä ollut 1920- ja 30-lukujen puhe kaikkien kansojen 'absoluuttisesta' itsemääräämisoikeudesta ja sitäkin enemmän kuvitelmat pienen kansan sotilaallisesta ekspansioista!

Mainittu kelkan kääntäminen 1943—44 ei ollut mitään muuta kuin paluuta syvemmin ja asiallisemmin käsitettyyn isänmaallisuuteen.

Paluuta maan pinnalle ilmaisevat esim. seuraavat lauseet, joiden pitäisi juurtua jokaisen suomalaisen tajuntaan:

«Pienen valtakunnan olemassaolo ja menestys perustuu siihen, että sen omaksuma ulkopoliittikka on oikeudenmukainen, että sen ulkopoliittiset päämäärät ovat kohtuulliset ja solidit. Jos pieni valtakunta suhteessaan johonkin suureen naapurimaahan havittelee sellaista, johon sillä ei ole kiistämätöntä, selvää oikeutta, silloin sen politiikka ei noudata sitä kohtuullisuutta, joka on tälle valtakunnalle välttämätöntä. Tällä tavoin realistikin, joka ei usko moraalikäskyjen kaikkivoipaisuuteen nykyisessä maailmassa, päättyy siihen, että pienen maan on ulkopoliittikkassaan toimittava niiden mukaan... Mutta sen ohessa valtakunnan poliittisen johdon maan etuja valvoessaan on oltava ilman harhakuvitelmia selvillä kansainvälisen politiikan oikeasta, todellisesta luonnosta, siitä, että se viime kädessä perustuu voimaan... silloin kun suurvaltojen politiikka voimaan vedoten pyrkii toteuttamaan pyyteitään, on pienen valtion omaksuttava entistä varovaisemmat ja joustavammat menettelytavat. Silloin nimenomaan on tärkeää, että maan poliittinen suuntaus ja sen käytännöllinen toteuttaminen on ollut niin solidia, että minkään voimakkaamman naapurimaan ei kriisiaikoinaan tarvitse ryhtyä turvaamaan omia etujaan vieraaseen oikeuspiiriin tunkeutumalla.» (TSO, s. 17 s.)

Eräs merkittävä seuraamus tästä realistisesta ajatuskannasta on seuraava. Milloin Suomen ja Neuvostoliiton välille syntyy kriisitilanne, mikä nykyisessä epäluuloisessa maailmassa on yhä uudelleen mahdollista, *tulee Suomen heittää harteiltaan väärän itsetunnon painolasti ja ottaa ensimmäinen askel kriisin selvittämiseksi*. Paitsi reaalipoliittisesti, on sellainen kädenojennus myös moraalisesti tyydyttävämpi kuin kyrräilevä 'suoraselkäisyys'. Luulen että on onneksi kansallemme, että meillä on presidentti, joka tämän seikan selvästi oivaltaa ja joka myös sen mukaan toimii. Ahtaasti käsitetty yksilön kunniakäsitys ei sovi kansojen keskiseen yhteiselämään, vähiten pienelle valtakunnalle. Nähdäkseni tämän ajatuskannan avulla voidaan tyydyttävästi hoitaa Suomen ja Neuvostoliiton suhteita, mikäli jälkimmäisen nykyinen asenne Suomeen ei muutu.

Merkittävä ja käyttökelpoinen on myös se näkemys, jonka Urho Kekkonen varhaisessa vaiheessa 40-luvulla esitti maan ulkopoliittisen johdon toiminnanvapaudesta. Tähän viittasin jo viime kirjoituksessa. «Maan ulkopoliitiikan tarkoituksena on turvata valtakunnan olemassaolo ja puolustaa sen oikeuksia. Tämän tehtävän se voi täyttää kriittillisinä aikoina ainoastaan sillä edellytyksellä, että kansa antaa sille toimintavapauden... Poliitiikka, ja eritoten ulkopoliitiikka, ei ole muuta kuin olosuhteiden ja mahdollisuuksien laskemista, käyttääksemme Napoleonin kuuluisia sanoja... Heillä (valtiollisilla johtajilla) tulee olla myös niin paljon rohkeutta, että he uskaltavat toimia laskutoimituksen antaman tuloksen mukaisella tavalla. Vaikka kansa olisi toista mieltä.» (MP, s. 296 s.)

Esitykseni presidentti Kekkosen ulkopoliittisesta ajattelusta on lyhyt. Mutta *jotakin* olennaista ja juuri tällä hetkellä tähdellistä olen ehkä pystynyt siitä tuomaan julki.

Kirjoitussarjan seuraavat osat:

III. Kapitalismi vai sosialismi?

IV. Yleisiä piirteitä.

Heinäkuussa 1958 suoritettut eduskuntavaalit, joita edelsi kärjekäs, tahditon ja vähemmän rakentava vaalitaistelu, johtivat suomalaisen politiikan reitit entistä kapeammiksi ja karikkeisemmiksi. Kommunistit saivat melkoisen vallanlisäyksen, yhä useampia paikkoja harjoittaa parlamentista käsin painostusta ja poliittista propagandaa, mitä sillä taholla pidetään parlamentillisen työn tarjoamana ensisijaisena etuna. Vasemmistöärimmäisyyden ohessa voitti kokoomuspuolue, kun taas maalaisliitto kärsi melkoisen edustajapaikkojen menetyksen. Uutena ryhmitymänä (puolueesta tuskin vielä voidaan puhua) sai sos.dem. oppositio kolme kovasti mainostettua «kovaa miestä». Mutta kun sos.dem. puolueesta irtaantui näiden «kolmosten» ryhmään vielä kymmenen kansanedustajaa, heikensi tämä tietenkin sos.dem. puoluetta ja sen muutenkin supistunutta eduskuntaryhmää. Kokoomus puolestaan voitti ilmeisesti Suomen kansanpuolueen kustannuksella, SKDL todennäköisesti keräsi ääniä maalaisliiton ja sos.dem. puolueen entisiltä äänestäjiltä.

Suomalainen yhteiskunta oli joutunut tilanteeseen, joka tuskin oli omiaan tarjoamaan ulospääsyä aina vuoden 1956 loppupuolelta lähtien toistuen kertautuneista hallituspulista ja niihin liittyneistä, epävarmuutta ruokkineista puolueriidoista. Suomalaisen demokratian kriisiä ei kesän 1958 eduskuntavaalien tulos ollut omiansa ratkaisemaan, vaan pikemminkin syventämään.

Toiveet «laajapohjaisen», s.o. parlamentillisen enemmistöhallituksen muodostamisesta tosin toteutuivat: K. A. Fagerholmin hallitus muodostettiin elokuun loppupuolella. Hallitukseen ja sen edellyttämään hallitusvastuuseen tulivat kaikki muut puolueemme paitsi SKDL ja sos.dem. oppositio, joka viimeksimainittu itse jäi syrjään hallitusvastuusta. Perusteluna oli, että sos.dem. opposition mukaan piti myös kommunisteille antaa sijaa hallitusyhteistyössä, jos kerran — niinkuin alunperin kaavailtiin — myös «maan asiat kuntoon» laittava kokoomuspuoluekin olisi hallituksessa edustettuna. Muutamien määrätietoisten henkilöiden toimesta saatiin kootuksi K. A. Fagerholmin johtama parlamentillinen valtioneuvosto, jonka tukena oli selvä eduskuntaenemmistö: vain 63 edustajaa kuului alunperin oppositioon. Varovaiseksi puoluetaktikoksi tunnettu pääministeri Fagerholm joutui johtamaan hallitusyhteistyötä jälleen perin vaikeassa tilanteessa: Vaalitaistelu sos.dem. puolueen ja maalaisliiton kesken oli ollut repivä, se oli iskenyt omat tunneperäiset särönsä puoluesihteeritoimitsija- ym. poliittikkoihin, jotka yhdisti hallitusyhteistyöhön pikemminkin tilanne ja konjunktuurilaskelmointi kuin tilanteen kypsä ja varauksettoman todellisuuspohjainen arvioiminen. Problemaattisena tekijänä oli maalaisliitto, jota vaalitappio ilmeisesti karvasteli. Kuinka se suhtautuisi tilanteeseen ja parlamentarismien vaatimaan yhteistyöhön, jonka perusedellytys aina on kompromissialttius ja tosiasioiden tunnustaminen?

Hallitus ilmoitti toimenpiteittensä painopisteen olevan kansantaloudellisella ja erityisesti valtiontalouden tervehdyttämisen alalla. Ulkopoliittisen linjansa hallitus kiteytti melkein pä jo «kanonisoiduin» sanoin sopusointuiseksi Suomen aikaisemmin noudattaman ulkopoliittikan kanssa. Ulkoministerin persoona — tri Johannes Virolainen — oli ehkä juuri tätä silmällä pitäen valittu. Hänhän on ollut maalaisliiton ulko-

poliittinen «kyky», Paasikivi—Kekkosen «linjan» näkyvä edustaja. Mitä oli loka—marraskuussa 1958, se on eri asia.

Uusi hallitus ei saanut alkuunkaan työrauhaa. Sitä kannattaneet voimat olivat liian eri aineksisia, ja koko hallituksen muodostaminen oli ehkä alun perin tuomittu jäämään «iskuksi ilmaan». Maalaisliitto alkoi sisäisesti rakoilla. Puoluetaktikointi alkoi tunnettuine suomalais-kansallisine piirteineen: «Suomen ihme» saattoi saada ulkomaalaisessa lehdistössä aivan erilaisen kuvan kuin mihin oli tämän vuosikymmenen alkupuolella totuttu. Uusi piirre tuli politiikan kokonaiskuvaan: Ulkopoliitiikka kelpuutettiin jo sisäpoliittisen, puolueiden keskinäisen valtaistelun välineeksi. Heräsi valtava kiinnostus ulkopoliitiikkaa kohtaan; tuntui kuitenkin siltä, että tämä «unohdettu tekijä» huomattiin liian myöhään — tai ennenaikaisesti.

Suomen kansainvälisepoliittinen asema on nimittäin oikeudellisesti kiteytetty voimassaoleviin kansainvälisoikeudellisiin sopimuksiin. Käynnissä olleen ulkopoliittisen keskustelun aikana on tarkkailija jäänyt usein kaipaamaan *faktoja*: Mikä selvä ja konkreettinen toimenpide on Suomen ulkopoliittiseksi viaksi luettava, missä kohdin on voimassa olevia Suomea sitovia sopimuksia rikottu?

Pienen kansakunnan on mielestäni ehdottomasti nojaututtava päättämiinsä sopimuksiin, joita se on sitoutunut noudattamaan ja jotka sitovat myös toista tai useampia sopimuksen allekirjoittajia. Vaikeuksia tuottaa se, että sopimusten kirjaimen (s.o. kansainvälisoikeudellisen sisällön) ohessa on otettava varteen myös niiden *yleinen* tarkoitus, siis ne kansainvälisepoliittiset olot, joissa sopimus on syntynyt sekä ne tulevaisuudessa mahdolliset tilanteet, joiden varalle sopimus on solmittu. Tämän faktillisen ja poliittisen puolen voimme koota käsitteeksi «sopimusten henki».

On tietenkin paljon helpompaa todeta milloin rikotaan sopimuksen kirjainta, kuin on osoittaa, milloin on toimittu sopimuksen henkeä vastaan. Viimeksimainittu kun voidaan aina tulkita uudella, kulloinkin muuttuneen tilanteen vaatimalla tavalla. *Tulkin* kun näyttää kansainvälisessä politiikassa sanelevan se osapuoli, jolla on edullisempi, s.o. *voimakkaampi* asema.

Tältä kannalta katsoen tuskin on epäilystäkään siitä, missä oli Suomen ulkopoliitiikan probleeman ydin: Hallituksen muodostaminen elokuussa 1958 sinänsä tulkittiin Neuvostoliitossa epäystävälliseksi eleeksi, joka oikeutti diplomaattiseen, kaupalliseen ja sanomalehdistössä esiintyneeseen viileyteen. Mikään K. A. Fagerholmin hallituksen suorittama toimenpide ei siis ollut syynä ulkopoliittiseen kriisiin, joka johti ensin ulkoministerin, sitten muiden maalaisliittolaisten ministerien ja lopulta koko hallituksen eroamiseen joulukuun 4 p:nä.

Ilmeistä on, että K. A. Fagerholmin hallituksen lyhyt tarina antaa vastaisuutta silmälläpitäen yhden opetuksen: Olisi syytä huomata *ensiksi tosiasiat ja toimia* vasta sitten. Viime elokuussa suoritettu hallitusratkaisu oli varmaankin monessa suhteessa alunperin epäonnistunut: Se ei sitonut millään tavalla suhteellisen vahvan opposition käsiä. Se ei perustunut hallituspuolueiden sovittuun vakaumukseen eikä järkevän yhteistyön haluun, joka hävisikin heti, kun vastatuuli alkoi voimistua.

Mutta jos jokin linja maan valtioelämässä kerran omaksuttiin — mitä on ehkä syytä perustellusti epäillä — olisi kai pitänyt pysyä sille uskollisena ainakin niin kauan, kunnes olisi löydetty jokin perusteltu sisäpoliittinen aihe kaataa hallitus. Epäluottamusta eduskunnalta ei K. A. Fagerholmin hallitus saanut. Epäluottamuslause tuli siis «korkeammalta taholta», joka jo pitemmän aikaa on ehkä pyrkinyt ohjaamaan

kansaneduskunnan ja erillisten eduskuntaryhmien toimintaa. Tämä on politiikan «kauko-ohjausta», jos mikään.

Ellei taas mitään linjaa viime elokuussa hyväksytty hallitusyhteistyön perustaksi, niin miksi sellainen sitten aloitettiin? Kuka siitä hyötyi ja kuinka paljon? Kansakunta siitä ei hyötynyt, se on varmaa.

Tuskin on tarpeellista puhua enää vertauskuvin ja tunnusmerkein. Sanottakoon siis käsitys, joka on kirjoittajan — kenties monen muunkin suomalaisen mielessä: *Suomalaisen politiikan painopiste ei ole enää kansaneduskunnassa*. Suomalainen parlamentarismi on sisäisten puolue-riitojen ja -juonittelujen sekä taloudellisten etujärjestöjen vaikutusvallan voimistumisen takia ajautunut jonkinlaiseen moderniin kabinettipolitiikkaan, jonka johtolangat ovat muutamien harvalukuisten puoluemiesten ja mahtavuudessaan pullistelevien etujärjestöjen johtomiesten käsissä. Nämä herrat ovat usein keskenään katkerassa henkilökohtaisessa riidassa. Heillä on käsissään järjestökoneistot, joiden avulla «maanviljelijä Kamarainen», «työmies Suomalainen» ja «konttoristi Kurkelainen» saadaan muodostamaan yhteiskunnallinen kantansa.

Näiltä johtomiehiltä puuttuu useimmiten vastuuntunne, valtiollinen ajattelu (sanan syvemmissä mielessä), Suomen historian ja kansainvälisen politiikan tuntemus. Parlamentarismia he eivät edusta, sitä he eivät tunnusta eivätkä näin ollen myöskään vakaumuksellaan arvosta suomalaista valtiojärjestystä. «Joutuessaan» vaikutusvaltaisiin ministeriasemiin he eivät edusta Suomen valtiota, vaan katsovat itsensä puolueiden ja eturyhmien edustajiksi — mikä on esim. vastoin ministerin virkavalaa. Omia johtajien etuja tavoitellessaan he eivät tunne moraalisia estoja.

Tämä «poliittinen viidakkosota» olisi jotenkin ymmärrettävissä, jos johtajilla olisi taitoa ja kaukonäköisyyttä, suuria päämääriä ja vakauksen näkemyksiä. Mutta juuri nämä ominaisuudet puuttuvat.

Kuinka voidaan sitten olettaa, että kansakunta kykenisi välttämään peruserhdystä: ulkopoliittisen spekulatiion käyttämistä sisäpolitiikan aseena? Kun eivät keinot riitä on otettava konstit avuksi! Tällä tavalla päädytään demokraattisen järjestelmän rappioon, jatkuvaan puoluekiistaan, lopulta ehkä pahimpaan: kovalla työllä, kaukonäköisyydellä ja historiallisella kehityksellä saavutetun kansallisen itsenäisyyden menettämiseen.

Osa suomalaisen politiikan vaikeuksista aiheutuu historiallisista syistä, joihin vain hitaasti voidaan vaikuttaa. Tämä on tietenkin aina arvosteltaessa tunnustettava. Siten ei esim. vaikea työllisyystilanne ole kaatuneen Fagerholmin hallituksen aiheuttama. Tuskin sitä on myöskään Suomen ja Neuvostoliiton välisen kauppavaihdon vaikeutuminen: Vastuun esim. ulkomaankaupan vapauttamisesta kantavat suureksi osaksi juuri samat piirit, jotka nyt ovat olleet kärkkäimpiä hallituksen arvostelijoita.

Vaikka kaatunut hallitus olisi ollut minkä puolueen käsissä tahansa, ei se olisi kyennyt loihtimaan riittävästi uusia työpaikkoja eikä sanottavammin vaikuttamaan Suomen kansantalouden sopeuttamiseksi kansainväliseen työnjakoon ja vaihdantaan.

Edellä esitetty välillinen arvostelu johtuu siitä, että suomalaisessa politiikassa on päässyt vallalle matalamielinen taktikointi, joka ei tunnusta rehtejä pelisääntöjä, vaan sallii «poliittisen pokerin», väärin korttien käytön ja valttien vaihdon kesken pelieriäkin.

Jos näin on valtakunnan yleisten asioiden hoitamisen laita, niin sama pätee lausuttaessa arviota Suomen puolueiden sisäisistä asioista.

Erinomaista esimerkkiä on näyttänyt sos.dem. puolue, jonka hajaantuminen näyttää jo tapahtuneen.

Sos.dem. puolueen sisäinen valtataistelu, jota on yritetty naamioida jopa jonkinlaisilla aatteellisillakin tunnuksilla, alkoi orastaa jo vuoden 1954 marraskuussa. Peli saavutti kliimaksinsa vuoden 1956 yleislakon jälkeen, selvemmin pääsiäisen maissa 1957. Silloin puoluekokouksessa vähemmistöön jäänyt oppositio marssi ulos kokoussalista. Tämä antoi jo viittauksen siitä, mitä tuleman piti. Puoluesovinnosta kuitenkin on aika ajoin puhuttu, mutta vakavaksi yritykseksi sitä tuskin on koskaan tarkoitettu.

Sos.dem. puolueen sisäistä heikkoutta ovat muut puolueet yrittäneet taktillisesti käyttää hyväkseen. Siinä on jopa onnistuttukin, niin kuin «ottopoikien» mukanaolo taannoisissa hallituksissa todistaa.

Suunnattoman paljon varoja, energiaa ja «good williä» on tuhlatu kiistaan, jonka käymisestä vain SKDL saattaa hyötyä.

Tosiasiasta mielestäni on, ettei SKDL:n ja SDP:n väliin mahdu mitään varsinaista poliittista puoluetta. Sen osoittaa selvästi sodanjälkeisen S.Y.P.:n kohtalo.

Sosialistinen keskustapuolue tulee mielestäni ajan ollen kuivumaan kokoon ja murenemaan toisaalta kommunistien ja toisaalta sos.dem. puoluekoneiston puserruksessa. Toive, että tämä «keskusta» voisi kerätä jäseniä sekä vasemmalta (kommunisteilta) että oikealta (sosiaali-demokraateilta) on perusteetonta optimismia: Sen tuhoaa luja organisaatiomuoto («juntta») joka näillä mainituilla puolueilla on hallussaan.

Entä mikä sitten olisi uuden tulokkaan ideologia? Tarvittaisiin aatettakin ainakin silmäin lumeeeksi. Pelkän henkilöryhmittymän varaan tuskin voidaan pysyvää puoluetta rakentaa.

Sos.dem. puolueen sisäisten välien selvittely opposition kohdalla on vielä kesken. Mutta mielestäni on perusteltua väittää, että nykyinen puoluejohto kuitenkin saavuttaa selvän johtoaseman, ellei mitään ulkopuolisia valtatekijöitä tule huomioonotettavina muuttujina mukaan.

Hallituspula kesti kauan, ja tuskin on liioiteltua väittää, ettei sen aikana saavutettu mitään ratkaisevia tuloksia. Kokonaisedun kannalta katsottuna oli 4. 12. 1958—13. 1. 1959 välinen hallituspuolan aika erittäin repivää ja masennuttavaa puoluekahakointia.

Nyt, 13. 1. 1959 muodostettu V. J. Sukselaisen johtama maalaisliittolainen vähemmistöhallitus on valitettavasti niin tehoton ratkaisu, ettei sen varaan voida edes lyhyellä tähtäimellä maamme taloudellisia eikä poliittisia tulevaisuuden vaatimuksia rakentaa: Maalaisliitto on poliittinen «tuntematon suure», joka nyt saattaa näyttää ulospäin ehyeltä, mutta jonka todellinen organisaatio tai tosiasiallinen rakenne ja valtiollinen voima on kansakunnan enemmistölle tuntematon asia.

Vähemmistöhallitus sinänsä on tietenkin sopusoinnussa parlamentarismin periaatteiden kanssa. Mutta mitään takeita ei ole, että maalaisliitto voisi usein mainittujen «poliittisten realiteettien» paineellakaan selviytyä tärkeimmästä tehtävästä: valtiontalouden tasapainottamisesta ja työllisyyden turvaavasta taloudellisen luottamuksen herättämisestä — pikemminkin on asian laita päinvastoin.

Suomalaisen sisäpolitiikan peruspulmana on ollut vv. 1951—1958 joko vilpittömän yhteisedun tahdon puuttuminen tai poliittisen kyvykkyyden puute. Ehkä molemmat puutteet ovat vaikuttaneet yht'aikaisesti. Tämä on erittäin valitettavaa. Mutta poikkeuksellisen vaarallista on, jos sisäpolitiikan taktiikkakeinoiksi hyväksytään ulkopoliittiset provokaatiotym. pelottelumenetelmät silloin, kun pelotteluun ei olisi mitään kansakunnan etujen mukaisia tosiasiallisia aiheita.

Tietenkään ei voida kiistää sitä, että esim. vastuuton «ulkopoliittinen» kirjoittelu, yksilöiden «business-viettä» palveleva «muisteloiminen» on joskus kokonaisedulle nykyoloissa vahingollista. Viittaan vain esim. siihen «linjaan», jonka J. V. Snellman jo v. 1880 viitoitti kumotessaan «Becker Beyn» haaveilut.

Vähemmistöhallitus, joka äsken muodostettiin, soveltuu kyllä parlamentarismien muotoihin: sellaisia on Suomessa ollut ja tulee ilmeisesti syntymään vastaisuudessaakin. Nähtäväksi jää kuinka kauan nykyisen vähemmistöhallituksen reaaliset mahdollisuudet käyttää valtioneuvostolle kuuluvaa poliittista ja hallinnollista valtaa sitten säilyvät. Mielestäni on selvää, että Suomen kansan edut vaativat sellaista parlamentaarista enemmistöhallitusta, jonka ulkopuolelle jää SKDL — ei sen vuoksi, että Suomen kommunistinen työväki ja vasemmistolainen «jyrkkä siipi» olisi joutuva poliittisen diskriminaation kohteeksi, vaan esim. sen vuoksi, ettei Suomen Kommunistinen Puolue ole sanallakaan ilmoittanut haluavansa irtaantua vuosien 1928—1953 «stalinistisesta» linjasta, vaikkakin ilmeiseltä näyttää, että tämä irroittautuminen olisi ollut sille aiheellista ja jopa taktillisesti edullistakin. Tuskin on demokraattista se, että 25 %:lle kansakunnasta annettaisiin oikeus sanella tahtonsa 75 %:lle! Vaikka sanat «demokratia», «vapaus» ja «kansallinen etu» ovatkin kärsineet inflaation, lieenee silti perusteita ajatella: On järkevämpää laskea päitten lukumäärä (s.o. äänestäjien valinnat) kuin ryhtyä halkaisemaan päitä! Tällä kannalla on ollut mm. Jeremy Bentham — aikansa uskonnollisen taikuuden vastustaja. Eikö samalla kannalla voisi olla myös tutkijademokraatti Suomessa v. 1959? Mielestäni voisi —.

Tämä «katsaus» saattaa olla vastenmielinen niille, joiden mielestä olisi velvollisuutena «tunnustaa väriä». *Tunnustan kyllä värini. Suomen kansan itsenäisyyden ja sisäisen demokratian oikeutuksen.* Tuskin on ryhmää, joka haluaisi avoimesti kiistää tämän kansallisen päämäärän. Mutta miksi ei sitten saisi keskustella, väitellä eikä pohtia asioiden juuria? Miksi täytyy ajaa puoluetöimikuntien raiteissa? Vastausta en tiedä. Todennäköistä on, että yhteiskunnallis-sivistyksellinen kriisi juuri nyt purkautuu ja että ihmiskunta jopa kokonaisuudessaan on astumassa sellaisille vesille, joiden suuntaa ja merkitystä emme vielä voi tuntea, vaikka ne kenties aavistamme.

Niin paljon kuin saattaakin muuttua, on aivan varmaa, että suomalaista historiallista perinnettä vastaa ns. länsimainen oikeus- ja yhteiskuntakäsitys. «Abusus non tollit usum» — Niin suuria virheitä ja vääryyksiä kuin länsimainen demokratia onkin suvainnut, sen perusperiaate on oikea: persoonallisuusajatus, usko ihmisyyksilön arvoon ja oikeuksiin, joihin kuuluu myös *oikeus tehdä erehdyksiä*. Kansalliselta kannalta katsottuna on taas välttämätöntä uskoa siihen, että pienillä kansoilla on oma, korvaamaton tehtävänsä ihmiskunnan puitteissa.

Tässä poliittisessa «katsauksessa» on jouduttu aukaisemaan perusnäkömiä, joiden varassa seuraavat tarkkailut ovat jo helpompia. Kiinnotpisteet on selvitelty, näkökulma on määritelty. Jatkon veistää aika.

Aarno Teräti

Päättymäisillään olevan kymmenlukumme huomattaviin aatteellisiin prosesseihin voitaneen lukea eri maissa tapahtunut poliittisen konservatismen renessanssi. Kun Herbert Tingsten juuri ennen toista maailmansotaa julkaistussa kirjassaan *De konservativa idéerna* käsitteli konservatiivisia ajattelijoita — mikäli näin vaativaa nimeä voi käyttää kirjailijoista, joilta monet muutkin poliittiset ideologiat ovat runsain mitoin ammentaneet — hän aivan teoksensa lopussa käsitteli anglosaksista konservatismia; tässä yhteydessä mainitut konservatismiin teoreetikot ja heidän mielipiteensä ovat itse asiassa ainoa selvä tästä teoksesta saatava vihje pyrittäessä etsimään lähtökohtaa nykyhetken konservatiiviselle ajattelulle: maltilliselle konservatismille, liberaaliselle konservatismille, dynaamiselle konservatismille — millä nimellä tätä sitten halutaan kutsua.

Vanhan konservatismiin perusaineokset sitävastoin ovat jo vahvan tomon peittämiä. Tietenkin voidaan katsoa, että esimerkiksi «konservatismiin isäksi» joskus mainittu Edmund Burke klassillisessa *Reflections on the revolution in France* teoksessaan esitti moderninkin konservatismiin kannalta keskeisen teesin, kun hän kehitteli vanhaa ajatusta, jonka mukaan yhteiskunnan kehittyminen on pääasiassa orgaanista prosessia ja vain vähäisessä määrin tietoista inhimillistä yritystä johtaa ja suunnitella. Mutta kun eräät Tingstenin teokseensa valitsemat teoreetikot esittävät mm. kiinteän sosiaalisen hierarkian säilyttämistä, eliitin merkitystä, sodan keskeistä vaikutusta kansan yhdistymiselle ja imperialismin välttämättömyyttä tietyille kansoille, ollaan tietenkin jo tekemisissä aineksen kanssa, joka ei nykyaikaisessa konservatismissa näyttele ainakaan näkyvää osaa.

Mitä yhteisiä aineksia sitten on tällä hetkellä havaittavissa eri maiden konservatiivisten liikkeiden pyrkimyksissä? Aivan keskitetysti voitaneen todeta ensiksikin, että poliittinen konservatismi haluaa korostaa ihmisen olevan — ei niinkään rationalistinen — vaan «tunnepitoinen» olento; näin ollen kaikki inhimillinen suunnittelu on pakostakin kovin vajavaista. Tähän liittyy läheisesti kirkon aseman ja uskonnon merkityksen korostaminen. Toisen maailmansodan jälkeen onkin ollut havaittavissa, miten Euroopan eri maiden kristillis-demokraattiset puolueet etunenässä ovat olleet soveltamassa uus-konservatismiin piirissä vaalituja ajatuksia. Niinikään konservatiivit haluavat pitää esillä terveitä ennakkoluuloja ja valikoituja traditioita. Sopivasti kärjistäen voidaan väittää, että monet eilispäivän radikaalit kelpaavat hieman retushoituina nykyhetken konservatiiville.

Huomattavin ero vanhaan konservatismiin verrattuna on kuitenkin siinä voimakkaassa, liberaaleilta perityssä individualismissa, nimenomaan taloudellisen yrittämisen vapautta puoltavassa hengessä, jonka ilmauksia on konservatiivien taistelu valtion väliintuloa vastaan liike-elämän piirissä. Kun tarkastellaan tämän näkemyksen teoreettista puolta, voidaan havaita sen olevan kuitenkin varsin epälooginen, koska yksi konservatiivien keskeisimmistä teemoista on jatkuvasti *kokonaisuuden* painottaminen, synteesi, joka on tämän poliittisen ajatussuunnan valtti puoluedemokratian repivää analyysia vastaan. Epäilemättä tässä on joitakin mielenkiintoisia aineksia siitä romanttisuudesta, jonka Tingsten katsoo olevan ominaista Disraelin ajatukselle: intressien takana on harmonia; aina on mahdollista löytää kokonaisuutta edistävä ratkaisu.

Modernin individualismin omaksumisesta on seurannut se rohkea haaste sosialismille, jota konservatiivien piirissä kutsutaan iskusanalla *kansankapitalismi* (muistettakoon tässä myös, että Disraeli puhui aikoinaan «kansan monarkiasta» vastapainona venetsialaistyylliselle aristokratia-tasavallalle). Kansankapitalismi herättää uteliaisuutta ennen kaikkea siitä syystä, että se itse asiassa osoittaa konservatiivien teoriassa tunnustavan — ei enempää eikä vähempää kuin — sosialistien edustaman taloudellisen demokration oikeutuksen. Tulevaisuus näyttäneen, onko taloudellista demokratiaa helpompi kehittää konservatiivien hahmottelemia latuja pitkin — siitä ei liene erimielisyyttä, että kansanvallan paine on juuri teollisuuden ja liike-elämän sektorissa varsin voimakas.

Edelleen uus-konservatiivit korostavat, että konservatismi on realismia, tosiasioihin pohjautuvaa maltillista harkintaa. Näin ollen tämä ideologia ei toki ole «edistysvihamielistä»; ainoastaan reformit, joilla ei ole reaalisia toteutusmahdollisuuksia, saavat heidät vastarintaan. Vanhan konservatistien piirissä — Disraelin ja Bismarckin sosiaalikonservatismia lukuunottamatta — ei voitu ajatella tällaista reformismia *in casu*, koska tietyt staattiset ja mystilliset normit olivat kaiken toiminnan lähteenä.

Edellä luetellut korostetuimmin esillä pidetyt teemat eivät kuitenkaan ole senluontoisia, että ne tasapuolisesti esitettynä voisivat olla runkona jollekin nykyaikaiselle puolueelle, jonka huolellisesti täytyy viitoittaa propagandistinen hyökkäyssuuntansa. Näyttääkin siltä, että esimerkiksi suomalainen konservatismi — senjälkeen kun kansallisuusaate on menettänyt entisen merkityksensä ja sekularisoituminen on täydessä käynnissä kaupunkiyhteiskunnissa — on löytänyt toiminnallisen painopisteensä juuri taloudelliselta alueelta. Konservatiivit esittivät politiikan kentällä oman kilpailevan ehdotuksensa yleisen elintason ja hyvinvoinnin kohottamiseksi. Ja tämäkään ei siis ole heidän keksintöään, vaan liberaaleilta peritty vapaan kilpailun periaate. Tämä on sikäli paradoksaalista, että juuri konservatiiviselta taholta on aina suunnattu voimakasta kritiikkiä vasemmistoon sen edustaman «materialismin» vuoksi.

Konservatiivien piirissä ei kuitenkaan olla tietämättömiä siitä vaarasta, minkä tämä sekularisoituminen muodostaa konservatiiviselle ideologialle. Jo lordi Hugh Cecil käsitteli tätä teemaa ennen ensimmäistä maailmansotaa ilmentyneessä teoksessaan *Conservatism*. Hän kehoitti kiinnittämään huomiota uskonnon merkitykseen, jotta konservatismi ei olisi vain liberalismien muunnos ja jotta se ei olisi vain omistavien luokien etujen turvaamista. Hieman samantyyppistä, mutta happamentuntuista kritiikkiä saivat osakseen Russell Kirkin teoksessa *The Conservative Mind* esittämät mielipiteet muutamia vuosia sitten englantilaisessa *The Observer* viikkolehdessä. Ja meillä Suomessakin on viime vuosina saattanut panna merkille ääniä, joiden mukaan konservatistien ja yleisporvarillisuuden henkistä sarkaa ei olisi päästettävä kesannolle.

Mitä tulee muihin edellä viitattuihin konservatistien tunnusmerkkeihin: varovaisuuteen, realismiin, kristilliseen traditioon ja jonkinlaisen poliittisen synteessin esillä pitämiseen, on todettava, että näitä kyllä tavaataan eri henkilöiden mielipiteissä ja asennoitumisissa aivan riippumatta siitä, mitä puolueväriä he tunnustavat. Mikäli konservatismi käsitetään ennen kaikkea maltillisuudeksi ja varovaisuudeksi («konservatiivi on yhteiskunnan kannalta tarpeellinen jarrumies»), niinkuin joskus tehdään, kysymyksessä taitaa loppujen lopuksi ollakin vain temperamentti ei ideologia.

Jos ajatellaan poliittisen konservatismiin tulevaisuutta, on kai todettava, että selvimmin puolustusasemissa olevissa puolueissa tulee aina olemaan henkilöitä, usein selvästi keskitason yläpuolelle yltäviä poliitikkoja, joita elähdyttää konservatismiin aate, missä muodossa se sitten ilmeneekin. Tällä hetkellä meillä Suomessa vanhasuomalainen konservatismi on J. K. Paasikiven ansiosta kokenut jonkinlaisen renessanssin. Ja mikäpä onkaan luonnollisempaa kuin että pieni (radikaalien!) itseinäistämä valtio suhteissaan ulospäin noudattaa konservatiivista «kokonaisuuden puolustamisen» politiikkaa. Mutta kuten sanottu: minkään puolueen päävaltti ei nähtävästi voi olla niin epämääräinen käsite kuin konservatismi. Konservatiiviset puolueet, toiset tähän aatteeseen tunnustautuvina, toiset aatteen osasten lainaajina, tulevat tietyissä kysymyksissä perääntymään puolustusasemasta toiseen — joskus kehitykselle onneksi, joskus epäilemättä kehitystä viivästyttäen. Eräissä kysymyksissä ne tulevat esiintymään aloitteiden tekijöinä, aloitteiden, jotka luonteeltaan ovat vastahyökkäyksiä puolustustaistelussa. Tässä on konservatismiin dynaamisuus.

MIES

Pekka Lounela

Kämmenellään seisoo mies
itse nousee ylemmäksi minkä nostaa.
Ihmisen ongelma,
hissien ongelma
ja fyysinen kunto.

Muuttuva mies miettii
muuttuvilla paikoilla
muuttuvana aikana
kiinteällä palkalla.

Mitä suurempi hattu sitä suurempi
hattunsa mies.
Arkulla on kantensa, haudalla puolensa
se kääntää sen hatulle, hattu nostaa itsensä.

Keitetään vahva lääke
tulilanka elimiin ja enemmänkin
sota, nälänhätä.

Maalitauluilla hatut, tyhvät sulat
heilahtavat laukausten tahtiin ja maa
sula virta laskee kuuhun, kuun ohi tyhjään.
Viimeinen ääni uskollisuutta vannova suu,
viimeinen ele
kunnian teko.

SUOMALAISTA POLITIIKKAA

'Tarkkailija'

Alkuvuoden keskeiseksi poliittiseksi tapahtumaksi maassamme muodostui tasavallan presidentin yllätyksellinen, yksityisluontoisuuteen kääritty neuvottelumatka Leningradiin tammikuun 21—25 päivinä. Poliittisena siirtona se on itsenäisen Suomen historiassa harvinaisimpia. Matkan tapahtumia ja vaikutuksia tutkitaan varmasti jälkeenpäin monessa yhteydessä, ja ajan mukana kasvanee myös asiatietoaineisto, joka toistaiseksi on valitettavan pieni.

On mielenkiintoista nähdä, miten vakavaksi Suomen ja Neuvostoliiton välisten suhteiden viileneminen syksyn ja alkutalven kuluessa leimataan aikanaan historiankirjoituksessa. Jos lähdetään tasavallan presidentin omasta lausunnosta, että tilanne oli vakavampi kuin luultiinkaan, lienee myös tunnustettava, että vierailun suorittaminen ja nopeiden keskustelujen synnyttäminen sisälsi vallinneissa oloissa suuren riskin.

Matkan erinomaiset konkreettiset tulokset ovat nähtävissä, eikä niihin ole syytä tarkemmin puuttua lyhyen esityksen puitteissa. Vierailun suorittajan tiedetään voittaneen mahdolliset riskinsä, mikä on sitäkin merkittävämpää, kun vastapuoli oli yllättäen istuttanut vastapäiseen tuoliin raskaimman sarjan neuvottelijan.

Jälkikeskustelun odotetaan kuitenkin pysyvän sitkeästi hengissä, ja eräät havainnot lienevät aiheelliset etenkin siitä syystä, että ulkopoliittinen keskustelu on meillä viime aikoina ollut taipuvainen pyörimään hetkellisten puoluepoliittisten tavoitteiden palvelijana.

Kaikki poliittiset ryhmittymät ilmoittavat maassamme olevansa Paasikiven linjalla. Tämän linjan ovat kaikki valtiot hyväksyneet ja tunnustaneet, kuten YK:n piirissä on todistettu.

Syksyn aikana voitiin nähdä, ettei pelkkä Paasikiven linjalle «ilmoittautuminen» ole riittävä tae kaikkien ryhmittymien vilpittömyyttä todistettaessa. Onko tällöin toivottavaa, että valtion päämies joutuu toimimaan erotuomarina punnittaessa eri henkilöiden — joskus ehkä puolueidenkin — perimmäisiä ajatuksia? Tähän kysymykseen vastattaessa lienee lähdettävä siitä, ettei presidentti Paasikivi näkemyksiään vuosien mittaan kehittäessään ilmeisesti otaksunut linjansa johtavan «yhden miehen politiikkaan». Onhan toivotonta toimia erotuomarina, ellei voi keskeyttää peliä.

Kysymys Paasikiven linjan soveltamisesta ja joustavuudesta tulee todennäköisesti punnittavaksi aikanaan monessa yhteydessä. Silloin on valitettavaa, jos tasavallan päämiehen toiminta — olipa kysymys kenestä tahansa — kerran toisensa jälkeen joutuu julkisen keskustelun kohteeksi. Se ei myöskään ole voinut olla Paasikiven itsensä toivomusten mukaista, päinvastoin. Nyt seurataankin tarkasti, miten nykyisestä tilanteesta siirrytään eteenpäin, miten tämä ensimmäisen kovan koetuksen sivuuttanut ulkopoliittikkamme — hyvä ja tunnustettava sinänsä — joustaa muodiksi tullessa diplomatian salamasodassa.

Leningradin vierailun aikana kansamme temmattiin pitkästä aikaa ulkopoliittisten uutisten keskelle. Myös kansainvälinen lehdistö ruokki

ahneesti mielikuvitustaan Skandinavialla, jonka kautta varapääministeri Mikojan myös matkusti kotimaahansa USA:sta. On mielenkiintoista kevään kuluessa nähdä, millaista mainosta nuo tammikuun päivät maalemme tuottivat. Lääntä ajatellen lienee pidettävä onnellisena sattumana, että kovimman kohun hetkellä istui Oslossa pohjoismaiden pääministerien kokouksessa Suomen edustajana erionmaisen sopiva henkilö, varapääministeri Törngren.

Maalaisliittolainen vähemmistöhallituksemme — ns. vihreä kabinetti — pääsi ulkopoliittisten tapahtumain takia aloittamaan rauhassa työnsä, joka luonteeltaan on väliaikainen. Kesään ehdittäessä nähdään, onko puoluepolitiikka kypsynyt siinä määrin, että taloudellisen tilanteen vaatimuksia vastaava enemmistöhallitus on muodostettavissa ilman repivää riitaa. Helmikuun alkupuolen vihjeet eivät suinkaan tunnu lupaavilta. Ajan kuvana painettakoon mieliin, että v. 1959 maassamme riemuittiin siitä, ettei eduskunnan puhemiehen vaalissa riideltä.

Tavallinen kadunmies on kyllästynyt politiikkaan. Hän kiittää sitä, joka tekee kompromissin. Hän pitää tahtia «vuosi ja vaali» liian kiihkeänä. Näiden asiain oivaltamisen sijasta entistä useammat ryhmitymät perustavat toimintansa «opposition» nimen varaan ja herkkuttelevat ajatuksella saada tyytymättömyys vallitseviin oloihin yhä lisääntymään.

Olkaamme siis tyytymättömiä alkuvuoteen! Poikkeuksena tapahuma, jota alussa katsastimme...

A-V. Perheentupa

Perin sitkeänä jatkuu parempien aikojen odotus maamme talouspolitiikkaa hoitavissa piireissä. Jo lähes kaksi vuotta kestäneen taloudellisen laman aikana on vieläpä varsin yleisesti ilmennyt optimismia, joka milloin suoritettuun devalvaatioon, milloin yhtiöiden veroperusteiden muutoksiin tai Amerikassa tapahtuneihin suhdanneliikkeihin toiveensa perustaen on lupaillut tilanteen valkenemista viimeistään puolen vuoden kuluessa. Tällaisten äänien rinnalla ovat kuuluneet heikosti vaatimukset voimakkaammista otteista ja laajasuuntaisemmista toimenpiteistä laman voittamiseksi.

Valitettavasti tilanteessa ei toistaiseksi ole näkyvissä merkkejä, jotka osoittaisivat optimismin oikeutetuksi. Päinvastoin työttömyys näyttää ylittävän tehdyt ennusteet ja on jo tätä kirjoitettaessa sodanjälkeisten vuosien pahin. Viennissä ei liene odotettavissa mitään tuntuvaakaan kasvua. Puunjalosteiden myynti ulkomaille jäi viime vuonna edellisen vuoden tasolle, mutta hintojen alhaisuuden vuoksi saatu tulo muodostui pienemmäksi kuin edellisenä vuonna. Viime kuukausien aikana tapahtuneesta vähäisestä aktiviteetistä lisääntymisestä, jota mikroskoopilla tarkastellen voidaan havaita rakennustoiminnassa sekä eräillä muilla aloilla, on tuskin löydettävissä alkavan nousun enteitä.

Kenelle sitten vaatimukset toimenpiteisiin ryhtymisestä olisi osoitettava? Luonnollisesti teollisuuden toivotaan tekevän parhaansa, mutta vastuu suhdannepolitiikasta kuuluu ensisijassa julkiselle vallalle, lähinnä tässä tapauksessa poliittista valtaa edustavalle eduskunnalle ja hallitukselle sekä virkamiesvastuulla toimivalle Suomen Pankin johtokunnalle. Viimeksi mainittu näyttää jatkuvasti jarruttavan pyrkimyksiä harjoittaa aktiivista finanssipolitiikkaa. Eduskunta hyväksyi valtion tulo- ja menoarvion kuluvalle vuodelle sellaiseksi, että siitä 22 miljardia markkaa oli peitettävä lainoin, mutta tämä on vaarassa jäädä iskuksi ilmaan Suomen Pankin asennoitumisen vuoksi. Pääjohtaja Waris ilmoitti eräässä

yhteydessä Suomen Pankin omaksumaan käsittämättömän ylimieliseen tapaan, että lainaa annetaan vain sellaisille tarvitsijoille, jotka kykenevät suorittamaan sen takaisin. Näihin ei hänen mukaansa Suomen valtio kuulu. Valtiolla ja velkaantuneella kauppialla ei herra pääjohtajan näkemyksen mukaan liene suurtakaan periaatteellista eroa. Ihmeellistä on, ettei kaiken kassakriisikohinan keskellä ole aikaisemmin otettu keskusteltavaksi sitä sopimusta, jonka perusteella valtio on säännöllisesti vuosittain kuolettanut aikaisempia lainojaan Suomen Pankille sekä laman että korkeasuhdanteen aikana. Tällainen järjestelmä ei voi olla sopusoinnussa suhdanteita tasaamaan pyrkivän finanssipolitiikan kanssa.

Loppujen lopuksi eduskunta samoin kuin hallitus näyttävät menettäneen mahdollisuutensa päättää talouspolitiikan peruslinjasta. Valta on siirtynyt eräille virkamiehille. Tällaista olotilaa demokraattisessa järjestelmässä ei voi olla kummeksumatta.

MAAILMANPOLITIIKKAA

Reijo Wilenius

Silmäys Neuvostoliittoon

Sivuutan Berliinin kriisin, koska se on melkein yhtä läpinäkymätön kuin Quemoy'n kriisi viime syksynä. Vaikka niin vakavasta asiasta, joka pahimmassa tapauksessa voi johtaa maailmansotaan, pitäisi puhua vain vakavasti, rohkenen esittää Korkeille Poliitikoille *ratkaisuehdotuksen*, joka kaava on samantapainen kuin Formosan salmen kohdalla: Joka toinen päivä tie-, ilma- ja katusulkuja; uhkauksia, kirouksia, panssarijunia; raketteja kuuhun, maahan ja Taivaaseen — ja joka toinen päivä kädenojennuksia, -puristuksia, kumarruksia; hymyä, lupauksia, tapuuksia; vierailuja, sopimuksia, myönnetyksiä. Tämä voisi luoda Berliinin ympärille terveen, vilpittömän ja luonnollisen ilmapiirin. — Muihinkin Korkeat Poliitikot, että ennenkin on Filosofiselta Taholta tehty nerokkaita ehdotuksia maailmanpolitiikan alalla. 28. 12. 1888 kirjoitti Friedrich Nietzsche ystävälleen Overbeckille Baseliin: «Minä... valmistelen parhaillaan promemoriaa kaikille Euroopan hoveille saksanvas- taisen liigan perustamiseksi. Minä haluan kuristaa 'valtakunnan' rau- taiseen paitaan ja provosoida sen epätoivoiseen taisteluun...» Jos Nietzschen ehdotusta olisi noudatettu, ei tänä päivänä olisi Berliinin kriisiä. Voisi tosin olla pahempia...

Ottaakseni taas vakavan kommentaattorin ilmeen: Miltä vaikuttaa Neuvostoliiton sisäpoliittinen kehitys?

Ne tosiasiat, joita Neuvostoliiton viimeaikaisesta kehityksestä tie- dämme, voidaan tulkita usealla eri tavalla. Tulkinta on aina — koska tieteellistä varmuutta ei voida tässä tapauksessa saavuttaa — toivo- jemme ja pelkojemme värittämä. Niinsanotussa vapaassa maailmassa on laajoja piirejä (sen huomaa täällä neutraalisessa Sveitsissäkin), jotka sisimmässään toivovat, että Neuvostoliiton sosialistinen järjestelmä jona- kin päivänä tuhottaisiin sodan tai vallankumouksen tai molempien avulla.

Olen sitä mieltä, että tämä ei voi olla *suomalainen* näkökanta. Meillä on oma yhteiskunnallinen systeemimme, jota me pidämme parempana ja meille sopivampana kuin on Neuvostoliiton sosialistinen järjestelmä, koska meillä yksityiseen kansalaiseen kohdistuu vähemmän välitöntä pakkoa; mutta tästä käsityksestämme on pitkä loikkaus siihen toivee-

seen, että Neuvostoliiton järjestelmä hävitettäisiin verellä ja raudalla. Jos sellainen toive joskus elikin eräitten suomalaisten mielissä — tarkoitan aikaa ennen 1944 — on se nykyisessä maailmassa seuraamuksiltaan niin hirvittävä toiveuni — sellaisen toiveen toteutuessa voisi josakin katastrofin vaiheessa hävitä kartalta myös Suomi, paljon muun mukana — että sen toiveen viimeisetkin jätteet on paras hävittää alitajunnan sopukoista. *Mitä siis on syytä toivoa?*

Rauhallista kehitystä Neuvostoliitossa siihen suuntaan kuin on siellä tosiasiaa tapahtunut Stalinin kuoleman (1953) jälkeen. Sen kehityksen voi kieltää näkevänsä vain henkilö, joka vielä elää ensinmainitun toiveunen vallassa. (Ja tosiasia on, että laajoissa läntisissä piireissä yhä kieltäydytään näkemästä tätä kehitystä. Esim. juuri Sveitsin poliittisissa lehdissä, jotka sentään ovat tunnettuja objektiivisuudestaan, 'lyödään matalaksi' vastakirjoituksilla jokainen kommentaari, jossa nähdään kehityksen NL:ssa tapahtuvan positiiviseen suuntaan.)

Mitä sellaisia positiivisia piirteitä voidaan todeta? Tärkein — sivuutan tässä kansalaisten aineellisen hyvinvoinnin kasvun, joka on toistaiseksi enemmän lupaus kuin tosiasia — on *valtiollisen poliisin vallan selvä heikkeneminen*. Poliittinen terrori, joka 30-luvun puolivälissä kehittyi äärimmilleen, on 50-luvun kehityksessä jäänyt kaikista tiedoista päätellen yhä enemmän menneisyyteen (niin vakuutti myös varapääministeri Mikojan Amerikassa). On tosin vaikea täsmällisesti tuntea tilannetta, mutta siltä näyttää, että Stalinin byrokraattisen sentralismin tilalle on hitaasti mutta varmasti kasvamassa Leninin demokraattinen sentralismi. Se vastaa varmasti enemmän kansan toiveita, niidenkin, jotka tohtori Živagon tapaan ovat periaatteessa kommunistista järjestelmää vastaan.

Merkittävä ilmaus uudesta suunnasta on se rikoslain uudistus, jonka pääministeri Hrushtsev esitti Korkeimmalle Neuvostolle «menneisyyden häpeällisen perinnön likvidoimiseksi». Se ei ehkä vastaa kaikkein vapaamielisimpien neuvostojuristien toiveita, mutta se merkitsee tärkeätä askelta poliisivaltioista lainalaiseen valtioon. Uuden rikoslain mukaan ei valtiollisella poliisilla ole enää valtuuksia vangita, tuomita eikä karkoittaa paikasta toiseen kansalaisia. Ketään ei saa enää tuomita muuten kuin normaalissa julkisessa oikeudenkäynnissä. Rangaistukset alenevat. 'Kansan vihollisen' kategoria, syytetyn omaisten kanssavastuu ja lukuisat muut sellaiset vanhan rikoslain piirteet häviävät. Uuden rikoslain varjossa olisi jokseenkin mahdotonta lavastaa uudelleen 30-luvun puhdistuksia. Merkittävä on ehkä myös valtiollisen poliisin johdossa tapahtunut muutos: kenraali Serovin tilalle Komsomol-johtaja Shelepin.

Toivomme siis rauhallista kehitystä eteenpäin. Olisi kuitenkin illusorista toivoa, että se lopulta johtaisi täsmälleen samanlaiseen yhteiskuntaan kuin meillä on armon vuonna 1959.

Silmäys Kiinaan

Vielä vaikeampi kuin Neuvostoliiton kehityksestä on saada tarkkaa ja varmaa kuvaa Kiinan viimeaikaisista tapahtumista. En tarkoita vain Quemoy'n kriisiä, jonka langat täydellisesti häviävät salaisen diplomatian hämärään, vaan tärkeätä sisäpoliittista tapahtumaa, *kansankommuunien* perustamista.

On tarjottu kolme erilaista kuvaa. Pekingin radio: «Kansankommuunit ovat paratiiseja. Ihmisvoimaa ja aineellisia resursseja on enemmän kuin taivaassa. Teollisuus ja maatalous ponnahtavat yhdessä eteenpäin, ja yksi vuosi vastaa tuhatta vuotta menneisyydessä.»

Läntisissä lehdistä taas maalataan kuvia päivävästaisesta paikasta, nimittäin helvetistä. Washingtonilainen *Time* on löytänyt Hongkongista todistajan, bambuesiripun tälle puolelle paenneen äidin, joka (lehden mukaan) kertoi: «Kello viideltä joka aamu hänet ja hänen miehensä herätettiin 'massaurheiluun'. Heidän ainoa yhteinen ateriansa kahden poikansa kanssa oli aamiainen. Hänen miehensä lähetettiin sitten koko päiväksi työhön yhteen suuntaan, hänet toiseen. Molemmat lapsensa he sijoittivat yhteiseen lastentarhaan, ja lasten 70-vuotias isoäiti työskenteli 'korjausprikaatissa'. Muiden mukavuuksien ohella oli kommuunissa yhteishauta — tiettyjä kemiallisia aineita sisältävä allas, joka muutti ruumiit hyödylliseksi lannoitusaineeksi.»

Muuan kommuunien harvoja länsimaisia silminnäkijöitä on englantilainen poliittinen reporteri R. H. S. Crossman, joka palasi Kiinasta syyskuussa 1958. Hän tutustui kolmeen valtavaan kommuuniin (asukasmäärät olivat 85.000, 65.000 ja 54.000), ja hän sai vapaasti valita kartalta paikat, joissa hän kävi. Pelkästä lavastuksesta ei siis voinut olla kysymys, ja hänen selostuksessaan (*New Statesman* 10. 1. 1959) lähtekin harvinainen todellisuuden tuoksahdus.

Paratiisia hän ei löytänyt, mutta ei myöskään maanpäällistä helvettiä. Kommuunin tarkoituksesta hänelle selitettiin: «Tarkoituksemme on korvata kylä rationaalisemmalla työyksiköllä. Näiden suurten työprikatien perustaminen tekee mahdolliseksi sen, että tuhannet työläiset voidaan sijoittaa teollisuuteen ja kuitenkin voimme keskittää kaikki työvoimamme riisinistutukseen ratkaisevina viikkoina.» Kommuunien yhteydessä oli alkeellisia teollisuuslaitoksia, joihin työläiset sijoitettiin milloin heitä ei tarvittu pelloilla: «Kaupungit eivät saa enää varastaa työvoimaamme (selitti erään kommuunin johtohenkilö). Kukaan ei lähde täältä ilman meidän lupaamme. Me päätämme mitä työtä ihmiset täällä tekevät.»

Crossman sai sen vaikutelman, että kansakommuunien aate ei ole peräisin Pekingin 'korkeimmalta taholta', vaan että se on lähtöisin maa-seudun kommunistijohtajien aloitteesta, joka on ainakin jossakin määrin saavuttanut kannatusta ja innostusta myös itse kansan keskuudessa. Siirtyminen kurjista tai paremmistakin yksityisistä maalaisasumuksista suuriin yhteiskeittiöllä varustettuihin asuntoloihin yhteisine makuusaleineen ei ole tapahtunut pelkästään pakolla, vaan myös kommunistisen innostuksen vallitessa.

Tämä vähäinen viittaukseni Kiinan tapahtumiin riittää ehkä osoittamaan, miten vaikeata on muodostaa kuvaa tuon kaukaisen maan kehityksestä — varmintä on siksi olla liian nopeasti tuomitsematta eli ylistämättä. Sen verran voi kuitenkin sanoa, että kansalaisen vapaus, siinä mielessä kuin me sen käsitämme, on siellä tätä nykyä ankarammin rajoitettu kuin Neuvostoliitossa.

KULTTUURITAPAHTUMAT

'Niilo Neula'

Akateemikosta ja akatemiasta

Kun Suomen Akatemiassa äskettäin vapautui paikka ja kun Akatemialautakunta tähänastisesta tyylistään poiketen asetti useampia ehdokkaita, saatettiin asiaa seuranneissa piireissä arvata, että nimitys

pyrki tapahtumaan kolmannelta sijalta. Ennustelijat eivät joutuneet häpeään: prof. Kustaa Vilkuna nimitettiin.

Arvata saattoi myös, että tapaus tulisi herättämään kohua. Muistutettiin mieliin Ravilan nimitys, joka oli näyttänyt viipyneen ehdollepanosta tarpeettoman pitkälle. Silloinkin oli puhuttu Vilkunasta.

Prof. Vilkuna on ansioitunut tiedemies, ja paha on sivullisen mennä mittailemaan eri alojen edustajien pätevyyskiä ja keskinäisiä paremmuuksia. Vain periaate on omiaan kiinnostamaan: Miten on lain hengen ja kirjaimen laita? Millaiset ovat niiden suhteet tässä maassa? Miksi Akatemialautakunta on olemassa? Saattavatko nimityksessä vaikuttaa poliittiset ansiot, niiden palkitseminen?

Väittää voidaan myös, että juuri Vilkunan nimittäminen oli erittäin epäpoliittinen ratkaisu. Se ei välittänyt niistä poliittisista vastatuulista, joiden saattoi arvata viriävän nimittäjää kohtaan. Nimittäjä ei pelännyt itseensä kohdistuvaa arvostelua, joka kuitenkin — merkittävien henkilöiden ja laajojen piirien taholta tulevana — oli tietyllä tavalla heikentävä hänen poliittista asemaansa, tuova badwillia goodwillin sijaan. Eikö nimittäjän tulekin osoittaa juuri tällaista poliittisista realiteeteista piittaamatonta rohkeutta? Eikö Ylioppilaskuntakin tarkoittanut jotakin tällaista kuuluisalla kirjelmällään?

Mutta tapahtuipa nimitys suuntaan tai toiseen, ilmeisesti se aina on omiaan häiritsemään sitä sisäistä sopua, joka muutenkaan ei meillä ole esikuvallinen. Jos tämä myönnetään, tullaan siihen, mihin aina pitäisi tulla kun akatemiasta puhutaan:

Maksaako vaivaa pitää yllä tuota laitosta?

Ne, jotka sen siunauksista pääsevät osallisiksi ovat luvultaan ylen harvat. Tavallisesti he myös ovat asemassa joka takaisi heille tilaisuuden tieteensä tai taiteensa harjoittamiseen ilman akatemiaakin. Monille nimitetyille akateemikonpaikka pikemminkin on kunnianosoitus kuin tuottava sijoitus. Maksu arvonimestä tapahtuu tavallisesti päivävästaiseen suuntaan.

Kulttuurielämämme varmaan osaisi muutenkin käyttää Akatemian ylläpitoon kuluvat varat. Moni nuori ja luomiskykyinen ihminen on vailla alkeellisiakaan mahdollisuuksia keskittyä vaativampiin töihin. Sijoittaminen heihin olisi varmempaa, he tyytyisivät pienempiin summiin, useampi tulisi onnelliseksi ja harvempi suuttuisi.

Viimeksi tapahtuneen nimityksen aiheuttaman keskustelun johdosta sitä paitsi on hyvä muistaa, ettei nuorilla ihmisillä tavallisesti ole sellaisia poliittisia ansioita, jotka olisivat omiaan aiheuttamaan sopimatonta sivumakua nimitykseen. Niin ikään nuoren ihmisen yhteiskunnallinen asema on siksi vaatimaton, ettei rannalle jääneiden katkeruus pystyisi aiheuttamaan kovinkaan vaikeaa epäsopua kansassa eikä kitkaa yhteiskunnassa.

Pentti Karhunmaa

Eino Leinon Seura

Eino Leinon nimeä kantava seura on monella tapaa harvinaisuus meidän seurarakkaassa Suomenmaassamme. Sen jäsenmäärä on suhteellisen pieni, tällä hetkellä hiukan yli kuudenkymmenen. Se on erilaisten hengenviljelyn spesialistien seura. Kirjallisuus, kritiikki, kuvaamataide, teatteri, musiikki ja kustannustoiminta ovat edustettuina, mutta seuran toiminta ei ole keskittynyt Leinon tuotannon ympärille niinkuin jossain muissa kirjailijoitten nimikkoseuroissa. Kysymyksessä ei ole Leinon harrastaminen vaan hänen kulttuuripersonallisuutensa

tavattoman monimuotoisen toimintaperinteen jatkaminen. Seuran jäsenet voivat olla eri mieltä Leinon tuotannosta. Sen sijaan heitä yhdistää runoilijan tapa nähdä ja käsitellä asioita.

Leinon seuran pääasiallinen toimintamuoto on vapaa keskustelu. Aktiivista kulttuuriryötä tekevät henkilöt on saatava yhteen juttelemaan. Viime vuosina on nimenomaan nuoren polven edustus kasvanut. Tässä mielessä seura pyrkiikin jatkuvasti saamaan jäsenikseen ne nuoret kyvyt, joilla näyttää olevan jotain sanottavaa. Tätä seikkaa on pidettävä erittäin tärkeänä. Uransa alussa olevan ihmisen on lyötävä itsensä läpi, josta johtuva välttämätön aggressio voi helposti mennä liiallisuuksiin ilman ymmärtämystä ja intellektuaalista tukea. Epävarmuus ja oman umpion tunto ovat seikkoja, jotka voidaan poistaa vain seurustelulla sellaisten henkilöitten kanssa, joilla jo on nimeä ja kokemusta ilman peruukkimentaliteettia.

Yllä kuvatun perusteella lieneekin ymmärrettävää, että seuran toimintaa tunnetaan vain vähän. Sehän tapahtuu sen jäsenten välityksellä, heijastuksenomaisesti. Seura karttaa julkilausumia ja kannanottoja päivän kysymyksiin. Se ei yritä ohjelmanomaisesti saada Leinoa esille tai esitetyksi. Se ei myöskään nosta meteliä nimikkohenkilönsä tuotteiden tavanmukaisesta poikkeavien tulkintatapojen johdosta. Eino Leinon patsaan pystyttämiseen seura vaikutti aloitteentekijänä. Huomattavin julkinen näyte seuran toiminnasta on kuitenkin Eino Leinon palkinto.

Tämä palkinto — mitali ja kunniamaininta ilman rahallisia arvoja — annetaan enintään kerran vuodessa ja vähintään kerran viidessä vuodessa. Sen on tähän mennessä saanut kaksi suomenkielistä lyirikkoa, Juvonen ja Kajava, ja ruotsinkielinen Rabbe Encsell. Viimeksi palkinto annettiin Apelille alias Simo Puupposelle. Palkintolautakuntaan kuuluvat neljä valitaan seuran jäsenistä lippuäänestyksellä. Sama henkilö voi ainoastaan kaksi kertaa olla lautakunnan jäsen. Täten vältetään klikkiytyminen. Lautakunnan päätöksen täytyy olla yksimielinen.

Leinon palkinnon saajista herättää huomiota erityisesti Puupposen ja Encsellin valinta. Edellisen edustamaa taidemuotoa, pakinaa ei meillä juuri kunnioiteta. Ihmeellistä kyllä kun kyseessä on kirjallisuuden ala, jonka merkitys tunnustetaan monessa suuressa kulttuurimaassa. Korkeatasoinen pakinataide tuo kirjallisuuden lukijoiksi sellaisia henkilöitä, joita se ei muuten tavoita. Se toimii samalla kirjallisen ruokamullan kuohkeuttajana, hyödyllisenä kastematona, jollaisia meikäläinen maaperä kipeästi kaipaa. Rabbe Encsellin valinta taas edustaa erään tarpeettoman perinteen sortumista. Suomenkielinen kirjallinen seura antoi siinä ensimmäisen kerran palkinnon ruotsinkieliselle kirjailijalle. Eino Leinon seuralla on useita ruotsinkielisiä jäseniä. Se ei pyri politiikkaan, ei edes kieliasioissa.

Ainakin kahdesti vuodessa kokoontuvat Leinon seuran jäsenet saunomaan. Niin kesäaikaan kuin joulusaunassakin tuntuu löytyvän helposti se ilmapiiri, joka oli Leinon hengelle ominainen.

Eduskunnassa kuultua...

Epäilen, onko sopusoinnussa maamme noudattaman ehdottoman puolueettomuuspolitiikan kanssa, että jotkut täällä eduskunnassa esittävät omia mielipiteitään.

SENSUURI, SUOMI JA NEUVOSTOLIITTO.

Maalaisliiton erään lehden taholta on ehdotettu sensuurisysteemiä ulkomaisia suhteitamme haittaavan julkaisutoiminnan estämiseksi. Tarkastelkaamme kylmästi — intoilematta puolesta eli vastaan — mitä hyötyä ja mitä haittoja sellaisesta järjestelmästä meille koituisi.

Sensuurin hyödyllisyys

Ennakkotarkastus näyttää olevan ainoa tehokas keino sitä ennakkoluuloisuutta vastaan, mikä eräissä piireissä (joilla on suuri osa julkista sanaa vaikutusvallassaan) vielä vallitsee Neuvostoliiton suhteen. Sensuurin avulla nämä ennakkoluulot painettaisiin ihmismielen syvyyksiin — ne eivät pääsisi esille, ja Neuvostoliitossa vakiintuisi käsitys, että Suomi ei missään tilanteessa tulisi luopumaan nykyisestä politiikasta, Paasikiven linjasta, jota ulkopoliittikkamme nykyinen johtaja selvästi edustaa. Tässä olisi sensuurista koituva hyöty, eikä se olisi vähäinen.

Sensuurin haitallisuus

(1) Organisatorinen vaikeus. Sensuurilaitosta on vaikea ellei mahdoton organisoida siten, että se pysyisi sille määrätyn kompetenssin puitteissa. Sen johdossa olisi vain *ihmisiä*; heillä olisi myös selvempi tai hämämpi sisäpoliittinen kanta; eikä tämä kanta voisi olla vaikuttamatta heidän työssään. On illusorista kuvitella, että voidaan luoda *pelkästään* ulkopoliittinen sensuuri. Se pyrkisi aina vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen myös laajemmassa mielessä.

(2) Nuoremman polven *vapaa* kiinnikasvaminen Paasikiven linjaan voisi pysähtyä — ja kääntyä toiseen suuntaan. Ellen pahasti erehdy, on nuoremman polven keskuudessa tapahtumassa niin sanoakseni luonnollinen kasvaminen nykyisen ulkopoliitiikan suuntaviivoihin, jotka se tajuaa paitsi reaalipoliittisesti myös moraalisesti oikeiksi. Tämä polvi ei ole tottunut sensuuriin, kuten edellinen sai tottua sodan aikana; se pitää henkistä vapautta erittäin suuressa arvossa, koska sille ovat kollektiiviset liikkeet olleet yleensä vieraita. Uskallan ennustaa, että sensuurin seurauksena olisi voimistuva sisäinen oppositio virallista ulkopoliittikkaa vastaan, ainakin nuoremman polven keskuudessa.

(3) Kansakunnan henkinen tylsistyminen. Siitä hetkestä lähtien, jolloin sensuurijärjestelmä tulisi voimaan, siirtyisi osavastuu julkisesta sanasta valtiolle. Pyrkimys muodostaa tosiasioitten pohjalla omakohtaisia käsityksiä poliittisen tilanteen kehityksestä saisi iskun vasten kasvoja sekä heikkenisi. Tätä tapahtumaa ei voi kuvata millään muulla sanalla kuin sanalla *tyhmistyminen*.

En luule, että sensuurijärjestelmä missään muodossa kuuluu Paasikiven linjan elinehtoihin. Päinvastoin, sensuuri voisi olennaisesti heikentää sen juurtumista kansamme keskuudessa. Vain vapaa kasvaminen tämän linjan ajatuksiin, mikä meillä on ilmeinen tosiasia, antaa sille tarpeellisen kestävyuden kaikissa tulevilla tilanteissa.

W.